

є дуже важливим для України, оскільки може сприяти у просуванні до поступової інтеграції у ЄС.

Законодавча основа для гармонізації законодавства закладена такими нормативно-правовими актами як Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС», Угода про партнерство і співробітництво між Україною та державами-членами ЄС (ратифікована Законом України № 237/95-ВР від 10.11.94), Послання Президента України до ВРУ «Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного і соціального розвитку України на 2001—2011 рр.», п.3.6—4.6 Програми діяльності КМУ «Послідовність. Ефективність. Відповідальність.»

Як підкреслює В. Семиноженко, активне обговорення проектів Міжнародного газотранспортного консорціуму і нафтопроводу Одеса-Броди, полеміка з приводу участі України в ЄП, зацікавленість міжнародних партнерів України в реалізації її стратегічного економічного потенціалу — явні ознаки того, що наша держава не просто присутня на географічній карті Європи, а й відновлює свій статус, активного учасника глобальних процесів. Якщо глобалізація для України стала неминучістю, то наша участь у ній — необхідністю.

О. М. Мудра

доцент кафедри теорії та історії
держави і права юридичного
факультету КНЕУ, канд. юрид. наук

ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З НОРМАМИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ЩОДО РАТИФІКАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ

На сучасному етапі розвитку нашої держави дедалі більшого значення набуває процес гармонізації українського законодавства із законодавством Європейського Союзу. Адже ефективність міжнародного співробітництва значною мірою залежить від ступеня відповідності національного законодавства нормам міжнародного права. Тому напрями вдосконалення національного законодавства з метою його гармонізації з міжнародно-правовими нормами визначені на законодавчому рівні і є пріоритетними.

Уже в Декларації про Державний суверенітет України, прийнятій Верховною Радою України 16 липня 1990 р., були визначені основні засади міжнародних відносин та узгодження націона-

льного права з міжнародним. Згодом Верховна Рада України прийняла Постанову «Про Основані напрями зовнішньої політики України» (02.07.93), а 22 грудня 1993 р. був прийнятий Закон України «Про міжнародні договори України», який встановлює порядок укладання, виконання і денонсації міжнародних договорів України з метою належного забезпечення національних інтересів, здійснення цілей, завдань та принципів зовнішньої політики України, закріплених у Конституції України.

Крім того, для реалізації стратегічних пріоритетів економічного та соціального розвитку України щодо забезпечення сталого економічного зростання, утвердження інноваційної моделі розвитку, соціальної переорієнтації економічної політики, створення передумов для набуття Україною членства в Європейському Союзі 28 квітня 2004 р. був виданий Указ Президента України «Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004—2015 роки».

Принагідно зазначимо, що цілеспрямована робота Парламенту, Президента України, Кабінету Міністрів України у цьому напрямі має важливе значення для поглиблення політичного, економічного, міжнародного співробітництва України. Так Верховною Радою України з питань ратифікації міжнародних договорів, угод і конвенцій було прийнято за I скликання 62 законодавчих акти, з них 27 — двосторонні договори й угоди, 35 — багатосторонні договори й угоди; за II скликання — 248 законодавчих актів, з них 189 — двосторонні договори і угоди, 58 — багатосторонні договори й угоди; за III скликання — 261 законодавчий акт, з них 163 — двосторонні договори й угоди, 93 — багатосторонні договори й угоди. Крім того, схвалено п'ять законів про внесення змін та один — про денонсацію, а всього Верховною Радою України було прийнято 571 законодавчий акт з питань ратифікації.

Якщо проаналізувати законодавчі акти з питань ратифікації міжнародних договорів, угод і конвенцій за напрямками ухвалення угод, то за три скликання Верховна Рада прийняла: 45 законодавчих актів з питань політико-правового змісту та прав людини; 59 — з питань соціально-економічного змісту; 30 — з питань охорони довкілля і природокористування; 12 — про участь у міждержавних організаціях (об'єднаннях); 40 — інші міждержавні угоди; 46 — з питань власності та взаємного захисту інвестицій, 85 — з питань торговельно-економічного співробітництва, 42 — з питань уникнення подвійного оподаткування; 11 — з питань виробничої кооперації; 21 — з питань науково-технічного співробітництва; 6 — з питань працевлаштування; 11 — з питань соціа-

льного забезпечення; 46 — з питань кредитування і позик; 39 — з питань партнерства і взаємодопомоги; 39 — з прикордонних питань; 18 — з питань консульських зносин; 29 — з питань правової взаємодопомоги; 17 — з інших двосторонніх питань.

Ратифікації Верховною Радою підлягають договори, передбачені законом України про міжнародні договори України, а також міжнародні договори України, при укладанні яких сторони домовилися про наступну їх ратифікацію.

Порядок внесення та прийняття законопроектів про ратифікацію міжнародних договорів відповідає законодавчій процедурі, але має деякі особливості.

По-перше, вносити до парламенту міжнародні договори на ратифікацію мають право Президент України та Кабінет Міністрів України. Одразу постає питання, чи можна це вважати звичайною законодавчою ініціативою. Відповідно до ст. 93 Конституції України, суб'єктами права законодавчої ініціативи визначені народні депутати, Президент України, Кабінет Міністрів України, Національний банк України.

На основі аналізу конституційного аспекту цього питання відзначимо, що коло суб'єктів, які мають право вносити законопроекти про ратифікацію міжнародних договорів вужче від кола осіб, які мають право законодавчої ініціативи. З одного боку, це має певні позитивні наслідки, а з іншого обмежує право законодавчої ініціативи народних депутатів та Національного банку України. Проте, відповідно до Регламенту Верховної Ради України, вони мають право вносити пропозиції про застереження до міжнародних договорів, заперечення до застережень, законопроекти або пропозиції про прийняття законів або внесення змін чи доповнень до чинних законів, спрямованих на виконання договорів.

Тож говорячи про відмінність права законодавчої ініціативи від права вносити до Верховної Ради міжнародні договори на ратифікацію, не можна не помітити, що це дає можливість визначити законодавчу ініціативу узагальнюючим поняттям, від якого залежить реалізація права внесення міжнародних договорів на ратифікацію.

По-друге, процес прийняття міжнародних договорів дещо складніший.

Рішення Верховної Ради про ратифікацію міжнародних договорів приймається у формі закону, на підставі якого Голова Верховної Ради підписує ратифікаційну грамоту, яка засвідчується підписом Міністра закордонних справ України.

На ратифіковані договори поширюється такий же порядок набуття чинності, як і на законодавчі акти України.

Досить важливим на теоретичному рівні є розгляд питання про співвідношення норм міжнародного права і національного законодавства. Так ч. 1 ст. 9 Конституції України чітко визначає, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Тож, щоб стати частиною національного законодавства, міжнародні договори повинні пройти через процедуру прийняття законодавчих актів.

Такий порядок надання чинності міжнародним договорам дає можливість зробити висновок про рівнозначність міжнародних договорів і законодавчих актів України. Проте досить багато законів, зокрема Закон України «Про міжнародні договори», містять норму, в якій зазначено: «Якщо міжнародним договором України, укладення якого відбулося у формі закону, встановлено інші правила, ніж ті що передбачені законодавством України, то застосовуються правила міжнародного договору». Це свідчить про верховенство норм міжнародного договору над національним законодавством.

З цього приводу зазначимо, що ця норма вже застаріла, так як закон передував прийняттю Конституції України, де зазначено, що укладання міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України.

Отже, якщо положення міжнародного договору не відповідає конституційним нормам, то міжнародний договір не буде ратифікований Верховною Радою України. Це трактує Основний Закон держави як акт виняткової ваги і значення, якому властиве юридичне верховенство і найвища юридична сила і який є основою правової системи країни, її законодавства. А оскільки, відповідно до чинного законодавства, міжнародні договори, ратифіковані Верховною Радою України, мають силу закону, а не силу акта виконавчої влади (рішення тощо), то можна зробити висновок, що Україна дотримується принципу рівнозначності норм міжнародних договорів і норм національного законодавства.

Водночас зазначимо, що ще існує чимало проблем гармонізації українського законодавства з міжнародно-правовими нормами. Передусім, необхідно звернути увагу на міжнародні документи, які були ратифіковані Верховною Радою України і відповідно до Конституції України знайшли своє відображення в законодавстві України, але вирішення деяких правових питань, які міжнародним договором покладаються на державу, залишаються до

цього часу не врегульованими. Одним із прикладів може бути Паризька конвенція про охорону промислової власності.

Отже, проблему гармонізації законодавства України з міжнародним правом необхідно вирішувати найближчим часом, адже Україна з її історичним досвідом, культурними традиціями, багатими природними ресурсами, потужним економічним і науково-технічним потенціалом має в майбутньому відігравати вагомую роль у забезпеченні політико-економічної стабільності в Європі.

Т. В. Мусієць

доцент кафедри міжнародних фінансів
КНЕУ, канд. екон. наук

НЕОБХІДНІСТЬ ЗМІН У НОРМАТИВНО-ПРАВОВІЙ БАЗІ ВАЛЮТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

У сучасних глобалізаційних умовах розвитку суспільства, в умовах поширення процесу Європейської інтеграції перед Україною стоїть важливе завдання — підвищення конкурентоспроможності національної економіки — для того, щоб не перетворитися в країну з дешевою робочою силою і земельними ресурсами, тобто країну з дешевим економічним потенціалом.

Важливу роль у процесі підвищення конкурентоспроможності економіки України має відігравати держава, як найважливіший елементом інституціонального механізму, що впливає на економічні, політичні і соціальні процеси, які лежать в основі формування конкурентоспроможності країни. Держава бере на себе витрати, пов'язані зі створенням і підтриманням ринку, із захистом прав власності, із формуванням конкуренції на внутрішньому ринку, зі зниженням прибутків у разі неефективності ринку та його окремих сегментів.

Підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на міжнародному рівні є одним із основних напрямків конкурентної політики України сьогодні. Сприяти даному процесу повинен і розвиток валютного ринку України, який власні невирішені питання, серед яких існує проблема недосконалості нормативно-правової бази та системи валютного контролю. Основними документами, що регулюють діяльність валютного ринку, є Закон «Про зовнішньоекономічну діяльність», Закон «Про Національний банк України», Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», Поста-